

Juhász Erika

Az egész életen át tartó tanulás intézményei Hajdú-Bihar megyében

Kozma Tamás megállapítja, hogy „...az 1990-es évek első felében még úgy látszott, hogy a harmadfokú képzés a jövő. Mára ezt a kérdést már differenciáltabban látjuk. Úgy tűnik, a harmadfokú képzés tömegessé válásával a képzésnek egy következő fokozata is feltűnik a horizonton” (Kozma 2000:5) Ez az ún. negyedik fokozat a felnőttoktatás. A fejlett ipari országokban a felnőtt lakosság több mint fele vesz részt évente valamilyen képzésben. Ezekben az országokban nagyobb a képzésben résztvevő felnőttek száma, mint ahány általános és középiskolás tanulót tartanak nyilván összesen. Így elértünk az oktatás történetének ahhoz a szakaszához, amikor a súlypont a közoktatásról a továbbképzésre helyeződik át. (Belanger 1999:109)

A lifelong learning kialakulása ezzel párhuzamos jelenség, azonban ennek bemutatására és definiálására most nem vállalkozom, mert a többi szekcióelőadás témakörében is benne van. Ehelyett ennek az intézményrendszerét kívánom bemutatni gyakorlati szempontból.

Korábban több publikációmban, előadásomban a felnőttoktatás Hajdú-Bihari intézményrendszerét az ún. Felnőttoktatási Atlasz (FOA) kutatásunk mentén mutattam be különböző szempontok (Hajdú és Bihar, megyeszékhely – városok – falvak, profit és non-profit intézmények stb.) viszonylatában. Ez a kutatás azonban 2001-ben lezárult és ugyanebben az évben megjelent a felnőttképzési törvény (2001. évi CI. törvény), amely az intézményrendszerrel szemben újfajta követelményeket támasztott és egy minisztériumi szintű nyilvántartási rendszert is kialakított. A felnőttoktatás területeinek áttekintése után ennek a nyilvántartási rendszernek a megyénkre vonatkozó adatait kívánom bemutatni.

A felnőttoktatás területei

A felnőttoktatás területeinek számos felosztása, osztályozása, csoportosítása megfigyelhető a szakirodalomban. Ezek közül talán a legalapvetőbb a már idézett Felnőttoktatási és -képzési lexikonban említett: a formális és non-formális típusok. Eszerint a formális felnőttoktatás, „Általánosabb megjelöléssel formális képzés (az angol 'formal education'-ből), amely az iskolai rendszeren belüli illetve a felsőoktatási intézmény rendszerén belüli felnőttoktatást – képzést foglalja magában. Más értelemben minden olyan képzés az előbbieken kívül is, ami intézményes keretek között végzettséget ad”. (Benedek – Csoma – Harangi 2002:218) A nem-formális felnőttoktatás, „Általánosabb megjelöléssel *nem-formális oktatás, amely a fiatalok és a felnőttek iskolai, illetve felsőoktatási rendszeren kívüli oktatását-képzését foglalja magában. Más értelemben minden olyan képzés, ami nem ad végzettséget, hanem a szabad tanulás céljait valósítja meg. ... A nem formális felnőttoktatás tehát a közoktatás és a felsőoktatás keretén kívüli intézményes szervezésben vagy azon kívül megvalósuló, végzettséget nem adó program*”. (Benedek – Csoma – Harangi 2002:395)

Ha ezt a felosztást a felnőttoktatási intézmények típusai szerint nézzük, akkor a következő két kategóriát különböztethetjük meg (Zrinszky 1996:157):

- iskolarendszerbe integrált felnőttoktatás,
- iskolán kívüli felnőttoktatás (out-of-school education).

Ehhez a fajta osztályozáshoz egy köztes kategória felállításával járul hozzá Durkó Mátyás, amely a tanfolyamrendszerű felnőttoktatás átmeneti rendszere a kötött iskolarendszer és a kötetlen, iskolán kívüli rendszer között (Durkó 1999:60). Ezen intézmények fenntartói tekintetében az iskolarendszerű oktatás tekintetében elsősorban az állam, a kormányzat és az egyház jöhet szóba, míg az iskolán kívüli esetben munkahelyek,

felnőttképzési vállalkozások, általános művelődési intézmények stb. egyaránt. (Zrinszky 1996:157)

Ez a két terület számos alapvető jeggyel rendelkezik, amelyek mentén megkülönböztethetők. Ezek közül a főbb jegyeket foglalja össze Koltai Dénes (Koltai 1992).

Iskolarendszerű felnőttoktatás:

- túlszabályozottság, állami közösségi fenntartási kényszer,
- az iskolarendszer leképezése,
- művelődéspolitikai meghatározottság,
- állami vagy önkormányzati finanszírozás,
- a résztvevőknek olcsóság vagy ingyenesség,
- a résztvevőknek rejtett, egyre növekvő költségtérítés,
- rosszul fizetett tanárok,
- tisztességes ismeretközlés, aufklérizmus,
- didaktikai tudatosság, tantervi keretek,
- minőségi hátrány, permanens emancipációs kényszer.

Iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás:

- törvény biztosította magas fokú szabadság a művelődési anyag kiválasztásában,
- diverzifikációs tendenciák,
- közvetett állami finanszírozás, vállalati típusú működés különböző vállalkozási formákban (kizárólag magyar; külföldi tulajdon; vegyesvállalat),
- üzlet: adott tudás napi árfolyamon,
- előre rögzített üzleti árak,
- magasan díjazott oktatók, minőség szerinti direkt szelekcióval,
- az engedélyeztetésben és vizsgáztatásban rejtett mechanizmusok,
- minőségben piaci verseny, vállalkozási öntudat, üzleti magatartás.

A felnőttoktatás nem csak ebbe a két kategóriába, hanem tartalma szerint is felosztható. A fő felnőttoktatási tartalmak a következők lehetnek (Durkó 1999:58–59):

- a) Általános: az alap- és általános műveltség pótlólagos kialakítása. Szintjei: alap- és középfok, dokumentuma: nemzeti érvényességű bizonyítvány.
- b) Szakirányú: az alap- és általános műveltségre épülő, különböző szakirányú nevelés. Munkanélküliek felzárkóztató képzéséből és új szakmákra való felkészítésből, vezető- és menedzserképzésből áll.
- c) Közéleti-közösségi, állampolgári: az egyéneknek a közösségbe való beilleszkedését, helyüknek megtalálását segíti.
- d) Szociális: a szociális, egészségi, higiéniai területen gondozó szociális munkások képzése és nevelése.
- e) Kriminális: a szabadságvesztésre ítélték reszocializálására irányul.
- f) Katonai: a szerződéses és hivatásos katonai állomány (korábban a sorkatonai is) képzését, továbbképzését jelenti.
- g) Vallásos, hitéletbeli: a különböző egyházak és felekezetek szervezésében.

A Felnőttoktatási és -képzési lexikon ezeket a tartalmi területeket már csak két nagyobb területbe sorolja be: általánosan művelő-képző és szakképző tartalomba. Általános művelésként-képzésként az általános műveltséggel a személyiséget részlegesebben vagy teljesebben átfogó fejlesztő-szocializáló hatásokban részesítik, ezért pótló, kiegészítő és továbbképző jellegűek. Azonban irányulhatnak végzettség megszerzésére, a szakmai képzés előkészítésére, vagy szabad önkifejlesztésre is. Elsősorban mégis a munkához, a közéleti-közösségi-politikai tevékenységhez, a család- és magánélethez, illetve az általános tájékozódó, megismerő tevékenységhez, az emberi lét sorskérdéseihez kapcsolódnak. (Pl. érettségire felkészítő oktatás, népfőiskolai képzések, ismeretterjesztés,

idegen nyelv oktatása stb.) Szakképzésként „a szakműveltség-képzettség részlegesebb vagy teljesebb rendszerét nyújtják valamely szakterület tudásigényének különböző fokozatain, és a személyiséget részlegesen, egy megadott irányba, korlátok között fejlesztik”. Elsősorban végzettség megszerzésére irányul és a munka világához kapcsolódik. Ezáltal a terület felosztható: kiképzésre (főként első szakma megszerzésére), átképzésre (egyik szakmáról egy másikra azonos szinten) és továbbképzésre (azonos szakmán belüli ismeretbővítésre, magasabb kvalifikációra). (Benedek – Csoma – Harangi 2002:173-174)

Ezek alapján a képzési tartalmak számos intézményben megvalósulhatnak, amelyek közül a főbb intézménytípusok a 2002-es meghatározás szerint a következők (Benedek – Csoma – Harangi 2002:173-174):

1. alap- és középfokú iskolák (iskolarendszerű felnőttoktatás);
2. főiskolák és egyetemek;
3. művelődési házak, otthonok, központok;
4. népfőiskolák;
5. általános művelődési központok;
6. távoktatási központok;
7. regionális munkaerőfejlesztő és -képző központok;
8. minisztériumok, önkormányzatok szakági továbbképző intézetei;
9. politikai pártok oktatási intézményei;
10. szakszervezetek képző intézményei;
11. egyházak hitéleti oktatási szervezetei;
12. területi-önkormányzati integrált felnőttoktatási központok;
13. oktatási vállalatok;
14. nagyvállalatok saját célú oktatási rendszerei;
15. külföldi oktatási intézmények, vállalatok ide helyezett partikulái;
16. ismeretterjesztő társulatok;
17. sport- és egyéb egyesületek;
18. könyvkiadók;
19. folyóiratok;
20. könyvtárak;
21. múzeumok, képtárak;
22. rádiók, televíziók, szerkesztőségek.

Az azóta eltelt pár évben már újabb típusokkal bővült ez a lista, amelyek elsősorban az információs technológiák terjedésével alakultak ki. Ezekben az intézményekben természetesen különböző hangsúllyal szerepel a felnőttoktatás. Vannak azonban olyan intézményeink, amelyek kimondottan, elsődlegesen felnőttoktatási intézményeknek tekinthetők. Ilyenek elsősorban a népfőiskolák a Magyar Népfőiskolai Társaság összefogásával, a regionális munkaerőfejlesztő és -képző központok, vannak a felnőttoktatási cégek, vállalatok. De ide sorolhatók még második körben a továbbképző intézetek, a pártok oktatási intézményei, a szakszervezeti képzőhelyek, a területi felnőttoktatási központok és az ismeretterjesztő társulatok. A többi szervezet tevékenységsorában az elsődleges tevékenységként más dominál, így például a közoktatás (mint az alap- és középfokú iskoláknál), vagy a felsőoktatás (mint a főiskolák és egyetemek, vagy a távoktatási központok esetében), illetve a kultúra (mint a könyvkiadók, könyvtárak stb. esetében). Ennek ellenére ezek sem mellőzhetők, ha a felnőttoktatás teljes intézményrendszerében gondolkodunk.

Fontosnak tartjuk azonban már az előadás, illetve publikáció elején leszögezni, hogy a felnőttoktatás területe nagyon sokáig – és számos pontján még ma is – szervesen összekapcsolódik az oktatás és a közművelődés területeivel (v. ö. Mészáros 1981). Kialakulásában az oktatási és művelődési intézmények alapfeladataihoz (pl. alfabetizáció oktatás, tudományművelés, társadalmi tevékenység, irodalmi tevékenység stb.) kapcsolódtak elsőként felnőttoktatási feladatok kiegészítésül, valamint elméleti vonatkozásaiban is

kezdetben írók, gondolkodók írásaiban társítottan, más gondolatkörök kapcsán jelentek meg. Csak lassan alakul ki tehát az az intézményrendszer és az a tudományos elméleti megalapozottság, amely már elsődlegesen a felnőttoktatásra koncentrál, az tekinti alaptevékenységének, alapfeladatának. Ezzel szervesen összefüggő gondolat, hogy hazánkban a felnőttnevelésnek hagyománya van: az egész ember fejlesztését szolgálja, amely által segíti az életben való eligazodásában, a megélhetésében és egyfajta családba és társadalomba ágyazottságot ad neki (v.ö. Durkó 1999).

A rendszerváltás után új típusú intézményekkel bővült a képzést folytató szervezetek köre. Az Emberi Erőforrások Fejlesztése elnevezésű világbanki program támogatásával létrejött a regionális munkaerő-fejlesztő és képző központok hálózata¹. 1991-ben kísérleti jelleggel kezdett működni az észak-magyarországi régió központja, az ÉRÁK, majd több ütemben, fokozatosan került sor a – Munkügyi Minisztérium és a helyi önkormányzatok által alapított – újabb központok átadására. (1993: Debrecen, Pécs, Székesfehérvár, majd Nyíregyháza. 1994: Kecskemét, Békéscsaba, 1996: Szombathely. Időközben létrejött a Budapesti Munkaerő-piaci Intervenciók Központ is.) (Tót 1997)

A felnőttoktatás, felnőttképzés rendszerváltás utáni történetében a munkaerőpiaci-képzés szerkezeti átalakulásán, az új regionális intézményi rendszer kiépülésén túl jelentős eseménynek, fejleménynek számított a szocialista rendszer által megszüntetett népfőiskolai mozgalom² újjáéledése is. A kormány által felkarolt, anyagilag támogatott mozgalom (Isd. Lakitelki Népfőiskola) a kilencvenes évek elején az intézményesedés útjára lépett. A korábban szétszórt, országos méretű társadalmi kezdeményezés főhivatású szakemberek, meghatározott infrastruktúra, szakmai tudás, jól szervezett programok révén a közművelődés, a felnőttoktatás meghatározó tényezőjévé, „szervezetévé” vált. (Sz. Tóth 1994)

A 2001. évi CI. felnőttképzésről szóló törvény folyamányaként 2002. nyarán megalakult Magyarországon a felnőttképzés irányítására és a minőségbiztosításra hivatott intézményrendszer. Az Országos Felnőttképzési Tanácsot a felnőttképzési törvény alapján 2002-ben hozták létre (FMM 2004). A Tanács a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter mellett működő, felnőttképzéssel kapcsolatos szakmai döntés-előkészítő, véleményező, javaslattevő, tanácsadó testület, mely speciális szerepet lát el. 13 fős tagságát a felnőttképzésben leginkább érintett minisztériumok, valamint a szociális partnerség elvének megfelelően a felnőttképzésben érdekelt szervezetek képviselői alkotják. A Tanács jogköréből adódóan véleményt nyilvánít a felnőttképzést érintő stratégiai kérdésekről, többek közt véleményezi

- a felnőttképzést érintő jogszabályok tervezetét;
- a felnőttképzési támogatási rendszer elveit;
- az akkreditációs eljárás rendjét és az akkreditáció szakmai követelményrendszerét;
- a Munkaerőpiaci Alap fejlesztési és képzési alaprésze terhére, a felnőttképzés technikai feltételeinek fejlesztését célzó támogatásokra kiírt pályázatokat.

A Nemzeti Felnőttképzési Intézetet, mint önálló, központi költségvetési szervet a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter alapította 2002. július 15-én (NFI 2004b). Az Intézet alapvető feladatait a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény határozta meg,

¹ Az összesen 9 intézményből álló hálózat feladata a munkanélküliek ellátása mellett az adott térség általános munkaerőképzési igényeinek kielégítése volt. A központok vállalati megrendelésre is képeztek – ez a tevékenység fokozatosan növekszik – és állampolgárok számára is szerveztek programokat, emellett korszerű infrastruktúrájukkal az iskolarendszerű képzésben is részt vettek (korszerű műhelyekben gyakorlati képzési lehetőséget nyújtanak a velük együttműködő szakképző iskoláknak).

² A népfőiskolai mozgalom a kezdetektől fontos célnak tekintette a piacgazdaságra épülő, demokratikus magyar társadalom kialakítását és megerősítését. A mozgalmat az 1989-ben újjáalakult Magyar Népfőiskolai Társaság fogta össze, amely szorosan együttműködött az Európai Felnőttoktatási Társasággal is.

részletes tevékenység- és feladatkörét a miniszter által kiadott Alapító Okirat tartalmazza. Az intézmény legfontosabb feladatai a következők:

- felnőttképzési fejlesztési feladatok ellátása, a felnőttképzési tevékenység szakmai, módszertani fejlesztése;
- felnőttképzésre vonatkozó szakmai dokumentációk, adatbázisok létrehozása, fejlesztése;
- felnőttképzési kutatások országos koordinálása;
- felnőttképzési szolgáltatások nyújtása;
- a felnőttképzésben tevékenykedő tanárok, szakemberek szakmai és módszertani továbbképzése;
- a nemzetközi együttműködések erősítése;
- a Felnőttképzési Akkreditációs Testület Titkárságának (röviden FAT Titkárság) működtetése.

A felnőttképzési tevékenységet végző intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának elvégzésére hozta létre a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter a Felnőttképzési Akkreditáló Testületet (NFI 2004a). A FAT ellenőrzi az akkreditált felnőttképzést folytató intézmények tevékenységét, és az ellenőrzés eredményéhez viszonyítva dönt az akkreditáció visszavonásáról. A FAT független szakmai testületként működik, tagjait a miniszter jelöli ki 3 éves időtartamra az oktatáspolitikáért, a foglalkoztatáspolitikáért és a megváltozott munkaképességűek, valamint a fogyatékkal élők beilleszkedéséért felelős miniszter által a minisztérium képviselőjére kijelölt személyek, valamint az egyházak, a gazdasági kamarák, a munkaadók, a munkavállalók, a helyi önkormányzatok, a felnőttképzést folytató intézmények képviselői, továbbá elismert felnőttképzési szakemberek közül.

A Felnőttképzési Vállalkozások Szövetsége aktívan részt vesz a hazai felnőttképzés hosszú távú politikájának és középtávú feltételrendszerének kialakításában, integrálja a felnőttképzési tevékenységet folytató szervezeteket, vállalkozásokat, képviseli az intézmények és non-profit szervezetek érdekeit, a tagok számára továbbképzéseket, tudományos rendezvényeket, bemutatókat szervez, tájékoztató kiadványokat jelentet meg, támogatja a felnőttképzéssel összefüggő kutatásokat (FVSz 2004).

A művelődési és közoktatási miniszter 1991-ben hozta létre a Nemzeti Távoztatási Tanácsot (NTT 2004). A Tanács, mint döntés-előkészítő, koordináló testület segíti a távoztatás magyarországi bevezetését és fejlesztését, valamint közvetíti a magyar felsőoktatás bázisán létrejött országos távoztatási hálózathoz a „felhasználói szféra” igényeit, szükségleteit. A Tanács feladatai közé tartozik a nemzetközi távoztatási együttműködések kialakítása és összehangolása, a távoztatással összefüggő szakmai tevékenység ösztönzése, a távoztatás képviselőjének ellátása a kormány és az érintett tárcák vonatkozásában. (Mankó 1999)

Az egyházi felnőttképzési intézmények is jelen vannak a felnőttképzés palettáján, így például a Katolikus Ifjúsági és Felnőttképzési Szövetséget (KIFE) a német AKSB (Arbeitsgemeinschaft Katholisch-Sozialer Bildungswerke) kezdeményezésére 1994 decemberében olyan katolikus szervezeteket hozták létre, amelyek tevékenysége vagy annak egy része az ifjúsági- és felnőttképzéshez kapcsolódik. A Szövetség működését 1998 végéig az AKSB Mittelosteuropa Projektje tette lehetővé. Ennek a projektnek a fő célja képzési struktúrák kialakítása és a katolikus társadalmi tanítás közvetítését szolgáló képzések kidolgozása volt Közép-Kelet-Európa országaiban. Az alapítók szándéka elsősorban olyan fórum létrehozása volt, ahol megvalósul a különböző régiók hasonló tevékenységet folytató szervezeteinek kommunikációja. A szövetség alapítóinak másik fő célja: megtalálni az utat és az eszközöket ahhoz, hogy minél jobban megismerjék, és minél szélesebb körben ismertté tegyék az egyház társadalmi tanítását az ifjúság körében. A KIFE jelenleg 38 tagszervezetet tömörítő ernyőszervezet, amelynek tagjai jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek lehetnek (KIFE 2004).

A Hajdú-Bihar megyei felnőttképzési intézmények 2001 után

A közoktatási-, szakképző- és felsőoktatási intézmények, közhasznú társaságok, egyesületek, köztestületek, alapítványok, egyéb jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, egyéni vállalkozók, illetve Magyarországon oktatási tevékenységet folytató külföldi személyek, szervezetek a 48/2001. (XII. 29.) OM rendelet³, valamint a *felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény*⁴ értelmében csak abban az esetben jogosultak felnőttképzési tevékenység és a felnőttképzési tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatás megkezdésére, ha szerepelnek a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásában. (L. a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény 8. paragrafusának 1. bekezdését)

A törvény szövege szerint a nyilvántartásba történő bejegyzés kérelemre történik és négy évig érvényes. A felnőttképzési tevékenységet végző intézményeket, szervezeteket 2004. január 31-ig az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont (röviden OKÉV) tartotta nyilván, ezen időpontot követően – a felnőttképzési törvény 2003-as módosítása kapcsán – a regisztrálást, nyilvántartást már a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter által kijelölt megyei (fővárosi) munkaügyi kirendeltségek végzik.

Az illetékes hatóságok – a sorozatos visszaélések és törvénytelenések miatt – 2003-ban szigorították a felnőttképzési törvény nyilvántartásra vonatkozó részeit, ennek értelmében a munkaügyi központok ötvenezer forinttól ötszázezer forintig terjedő bírságot szabhatnak ki a felnőttképzési tevékenységet nyilvántartás nélkül folytató intézményekre, vállalkozásokra. (L. a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény 10. paragrafusának 2. bekezdését.) Példaképpen ebből a Hajdú-Bihar megyei helyzet bizonyos aspektusait kívánom bemutatni.

A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium honlapján (FMM 2004a) és kiadványában (NFI 2004) található nyilvántartásból kitűnik, hogy jelenleg Hajdú-Bihar megye 21 településén folytatnak felnőttképzéssel összefüggő tevékenységet. A 239 intézmény, vállalkozás által szervezett képzések száma meghaladja a 4100-at. (A minisztériumi nyilvántartásban szereplő intézmények összesített adatsorát tartalmazza a táblázat.)

A táblázatból is kitűnik, hogy a legtöbb felnőttképzési intézmény a megyeszékhelyen, Debrecenben működik. Az itt található 179 képző szervezet összesen 3.477 képzést szervez. Debrecen dominanciája egyrészt a térségben játszott gazdasági szerepével, magas lakosságszámával, illetve kiépült intézményhálózatával magyarázható. A városban a rendszerváltás után számos állami tulajdonban lévő céget felszámoltak, minek következtében ezek veszítették el munkahelyeiket. A kilencvenes évek elején számos olyan vállalkozás, intézmény alakult Debrecenben, amely – az újbóli munkába állást elősegítendő – munkanélküliek részére szervezett különféle (át)képzéseket. Napjainkban is töretlen népszerűségnek örvendő átképző tanfolyamok mellett jelentős hangsúlyt kapnak a továbbképzését célzó kurzusok is, hiszen a városban működő külföldi érdekltségű vállalkozásoknak, állami és magán cégeknek egyre nagyobb szükségük van jól képzett, szakértelemmel rendelkező munkaerőre.

A felsorolásból az is látható, hogy a megye második legnépesebb településén, Hajdúböszörményben (32.220 fő) mindössze 12 felnőttképzéssel foglalkozó intézmény, vállalkozás működik, amelyek 2004-ben 117 képzést szerveztek. (275 lakosra jutott egy képzés.) Ezzel ellentétben a fele akkora lélekszámú Berettyóújfalu (16.107 fő) 12 intézményében 222 képzést tartottak nyilván. (72 lakosra jutott egy képzés.)

Hajdúszoboszló a megye harmadik legnagyobb városa a képzési intézmények és a képzések számának tekintetében is messze lemarad mind Hajdúböszörménytől, mind Berettyóújfalutól. (A településen 7 felnőttképzéssel foglalkozó intézmény található, amely összesen 69 képzést szervezett.) Kevés számú (3 db) felnőttképzési tevékenységet folytató

³ Módosítja a 5/2004. (II. 24.) FMM rendelet.

⁴ Módosítja a 2003. évi CVI. törvény.

szervezetet, vállalkozást regisztráltak a negyedik legnépesebb hajdú-bihari településen, Balmazújvárosban. A 3 intézményben összesen csupán 30 képzést folytattak 2004-ben. (604 lakosra jutott egy képzés.) Meglepő ugyanakkor, hogy az 1.878 fős Fülöp községben 2 felnőttképzéssel foglalkozó vállalkozás, és az alig 1.200 lakosú Szentpéterszegen 1 képző intézmény működik.

1. táblázat

Hajdú-Bihar megyében, 2004-ben felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények és képzések település szerinti megoszlásában

Település neve	Intézmények száma	Képzések száma
Balmazújváros	3	30
Berettyóújfalu	12	222
Biharkeresztes	1	6
Bocskaiakert	1	27
Debrecen	179	3.477
Derecske	3	40
Fülöp	2	2
Hajdúböszörmény	12	117
Hajdúdorog	1	8
Hajdúnánás	4	89
Hajdúsámson	1	1
Hajdúszoboszló	7	69
Kaba	1	7
Komádi	1	1
Konyár	1	10
Létavértes	1	1
Nagyrábé	1	1
Polgár	1	5
Püspökladány	5	11
Szentpéterszeg	1	3
Zsáka	1	6
Összesen	239	4.133

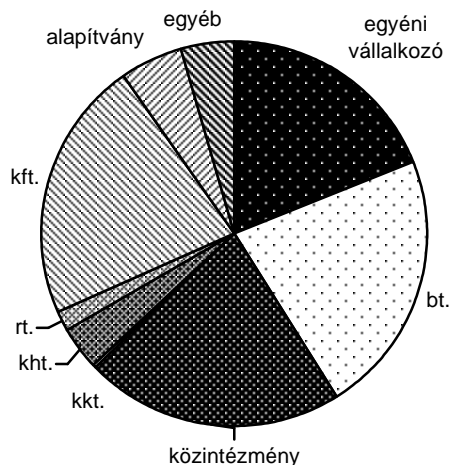
Ha a megyében található felnőttképzési tevékenységet folytató intézményeket jogi forma szerint vizsgáljuk, —ahogy az 1. ábra mutatja— meglehetősen vegyes képet kapunk. Igen sok egyéni vállalkozó (43) foglalkozik felnőtteknek szóló tanfolyamok, képzések szervezésével, jelentős számban képviseltetik még magukat ezen a területen a közintézmények (49), a betéti társaságok (51) és a korlátolt felelősségű társaságok (50) is. Ezzel ellentétben elenyésző számú közhasznú társaság (8), részvénytársaság (4) és közkereseti társaság (1) folytat felnőttképzéssel összefüggő tevékenységet. Az alapítványok és az egyesületek sem igazán veszik ki részüket az efféle képzések indításában.

A 2. ábrából kitűnik, hogy a Munkaügyi Központ által Hajdú-Bihar megyében nyilvántartott 4.133 képzés típusai szerint több mint felét (2.132) az ún. OKJ-s képzések⁵ teszik ki. A térségben található intézmények, vállalkozások emellett nagy számban szerveznek nyelvi képzést (1.044), illetve OKJ-n kívüli képzést (663) is. Ehhez képest szinte elenyésző azon szervezetek, vállalkozások aránya, amelyek általános (felnőtt)képző tanfolyamokat (234) és hatósági jellegű képesítésekre felkészítő képzéseket (59) tartanak.

⁵ Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, állam által elismert szakképesítésre felkészítő képzés.

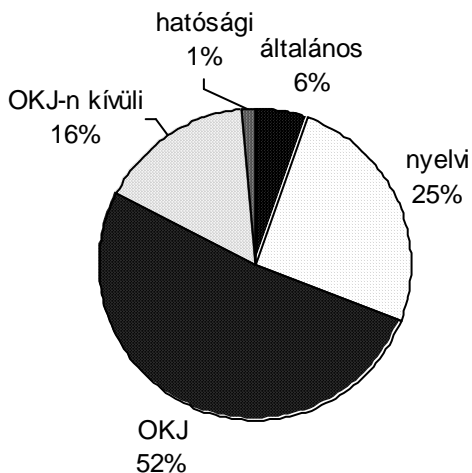
1. ábra

Hajdú-Bihar megyében, 2004-ben felnőttképzési tevékenységet folytató szervezetek (jogi forma szerint)

2. ábra

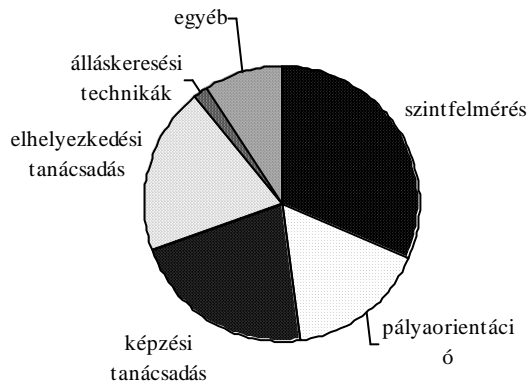
A felnőttképzési tevékenységek megoszlása (a képzés típusa szerint)

A megyében nyilvántartott intézmények, vállalkozások nemcsak képzéseket, hanem különféle felnőttképzési szolgáltatásokat is kínálnak az érdeklődőknek. Ahogy a 3. ábrán látható, leggyakrabban nyújtott szolgáltatások sorából kiemelkedik az előzetes tudásszintfelmérés (164), valamint a képzési szükségletek felmérése és a képzési tanácsadás (114). Elhelyezkedési tanácsadással 103, pályorientációs, pályakorrekciós tanácsadással pedig 85 intézményben foglalkoznak. Álláskeresési technikákat csupán 8 intézményben oktatnak, míg az egyéb kategóriába tartozó szolgáltatásokat 48 szervezetnél, vállalkozásnál alkalmazzák.

3. ábra

A felnőttképzési szolgáltatások megoszlása (a szolgáltatás típusa szerint)

Összegzés

A továbbképzési piac Magyarországon dinamikusan fejlődik – a növekvő igények, a sokasodó ajánlatok és az őket közvetítő intézmények által. A politika és a kormányzás feladata képzéspolitikai kérdések eldöntésével, és törvényes szabályozással megteremti a keretet, amely szerkezetileg a felnőttképzési szektort egy egész életen át tartó tanulás formájába tudja önteni (Hinzen 2000:115). Ezt a feladatot teljesíti a felnőttképzésről szóló törvény és az ezzel kapcsolatosan létrehozott felnőttképzési nyilvántartás. Azonban mindez nem elég: ahol nincs befektetés az oktatásba és a képzésbe, ott a társadalom nem tud feltételeket teremteni a gazdasági és emberi erőforrás folyamatos fejlesztéséhez. Így tehát áttörés csak az oktatás folyamatos fejlesztésével érhető el (Samuelson 2000:527).

Hivatkozott irodalom

- Belanger, Paul 1999. A felnőttoktatás új politikai környezete. In: *Educatio*, tavaszi szám, 108-114. p.
- Benedek, András – Csoma, Gyula – Harangi, László eds. 2002. *Felnőttoktatási és -képzési lexikon*. Budapest: Magyar Pedagógiai Társaság – OKI Kiadó – Szaktudás Kiadó Ház
- Durkó, Mátyás 1999. *Andragógia* (A felnőttnevelés és közművelődés új útjai). [Felnőttoktatás, továbbképzés és élethosszig tartó tanulás sorozat 21. kötet.] Budapest: Magyar Művelődési Intézet
- FMM 2004. *Országos Felnőttképzési Tanács bemutatása*. In: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium honlapja. www.fmm.gov.hu/main.php?folderID=2002
- Hinzen, Heribert 2000. Institutionen auf dem Weiterbildungsmarkt ungarischer Städte. Eine zweite Auswertung der Ergebnisse. (Intézmények a magyar városok továbbképzési piacán. Az eredmények második kiértékelése.) In: Uő: *Ungarische und deutsche Erwachsenenbildung. Europäische Partnerschaft und internationale Zusammenarbeit*. (A magyar és a német felnőttoktatás. Európai partnerség és nemzetközi együttműködés.) [Internationale Perspektiven der Erwachsenenbildung 25. (A felnőttképzés nemzetközi perspektívái sorozat 25. kötet.)] Bonn: Institut für

- Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes e. V., 105-118. p.
- KIFE 2004. *A Katolikus Ifjúsági és Felnőttképzési Szövetség honlapja*. In: www.kife.hu
- Koltai, Dénes 1992. Helyzet és esély a felnőttképzés emancipációjában. In: Uő. ed.: *Felnőttképzés az ezredforduló változó világában*. Pécs: JPTE
- Kozma, Tamás 2000. *Regionális együttműködések a harmadfokú képzésben*. [Educatio füzetek sorozat 227. kötet.] Budapest: Oktatókutató Intézet
- Mankó, Mária 1999. *A távoktatás elmélete és gyakorlata. Tanulási segédlet andragógus szakirányos hallgatóknak*. Szombathely: Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Művelődéstudományi és Felnőttképzési Tanszék
- NFI 2004a. *A Felnőttképzési Akkreditáló Testület bemutatása*. In: A Nemzeti Felnőttképzési Intézet honlapja. www.nfi.gov.hu
- NFI 2004b. *A Nemzeti Felnőttképzési Intézet honlapja*. In: www.nfi.gov.hu
- NTT 2004. *A Nemzeti Távoktatási Tanács honlapja*. In: www.ntt.hu
- Samuelson, Paul 2000. *Közgazdaságtan*. Budapest: KJK-Kerszöv
- Sz. Tóth, János 1994. Az önkormányzatok és a népfőiskolák együttműködésének lehetőségei. In: Jagasics, Béla ed.: *Népfőiskola és önkormányzat*. Budapest: Magyar Népfőiskolai Társaság, 8-15. p.
- Tót, Éva 1997. *Felnőttképzés*. In: *Jelentés a magyar közoktatásról 1997 háttér tanulmányai*. Budapest: Országos Közoktatási Intézet
- Zrinszky, László 1996. *A felnőttképzés tudománya. Bevezetés az andragógiába*. Budapest: OKKER Oktatási Iroda